

DE IMPACT VAN VLIEGEN

2020 wordt een belangrijk jaar voor de luchtvaart. Natuur & Milieu blijft zich ervoor inzetten de groeiende impact van vliegen terug te dringen, onder meer met de campagne Vakantie Zonder Vliegen.

De CO₂-uitstoot van de luchtvaart moet naar beneden en de overheid moet effectief klimaatbeleid opstellen. In oktober riepen wij de politiek al op het huidige luchtvaartbeleid, gericht op groei, vaarwel te zeggen. Toen overhandigden wij, samen met Greenpeace en Natuur en Milieufederatie Noord-Holland, aan minister Van Nieuwenhuizen onze eigen toekomstvisie op emissievrij reizen in 2050.

Eind 2019 zou de minister de luchtvaartnota 2020-2050 presenteren. Daarin wordt de langetermijnstrategie voor de Nederlandse luchtvaart vastgelegd. Inmiddels zijn we nog steeds in afwachting. Voornaamste oorzaak van het uitstel: het onlangs verschenen advies van de commissie-Remkes, dat stelt dat de luchtvaart alleen kan groeien als de

uitstoot van stikstof vermindert. Ook in Europa staat luchtvaart hoog op de agenda. Eurocommissaris Timmermans kondigde in zijn Green Deal aan dat hij wil onderzoeken of kerosine Europees kan worden belast.

De CO₂-uitstoot van de luchtvaart moet naar beneden en de overheid moet effectief klimaatbeleid opstellen

Kerosinebelasting is een belangrijke stap in het beperken van de milieuschade van vliegen, boven op de voorgestelde

Nederlandse belasting op tickets. Samen met onze Europese koepel Transport & Environment gaan wij ons daarnaast hardmaken voor betere internationale treinverbindingen en duidelijk beleid voor duurzame luchtvaart-brandstoffen.

In januari lanceerden wij onze campagne 'Vakantie Zonder Vliegen'. De aftrap was op de Vakantiebeurs, met 's werelds eerste afkickkliniek voor vliegverslaving. Deze primeur met een knipoog kon op brede belangstelling rekenen van tv, krant en online media. Met de campagne dagen we mensen uit om één vakantie niet te vliegen, maar te kiezen voor trein, auto, bus of fiets. We maken mensen bewust van de impact van vliegen en inspireren hen om anders te reizen. Wie zich aanmeldt als deelnemer ontvangt een duurzame reisgids met prachtige bestemmingen. Duizenden mensen doen al mee en hebben de duurzame reisgids aangevraagd. Ook meedoen? Kijk dan op www.vakantiezondervliegen.nl.

WIND EN NATUUR VERSTERKEN ELKAAR OP DE NOORDZEE

Het officiële startschot voor De Rijke Noordzee is gegeven! De partners van het project tekenden eind januari het convenant De Rijke Noordzee. Hierin is vastgelegd hoe Natuur & Milieu en Stichting De Noordzee samen met de wind- en waterbouwsector de onderwaternatuur in windmolenparken op de Noordzee gaan versterken.

Een krachtige samenwerking

De Rijke Noordzee voert de komende jaren natuurprojecten uit in bestaande en nieuwe windparken. Op vijf locaties in windparken op de Noordzee bouwen we levende riffen voor oesters, kokerwormen en mosselen. Riffen zijn een schuilplaats voor veel leven in zee en een bron van voedsel voor andere zeedieren. Daarbij onderzoeken we wat de ideale omstandigheden zijn voor optimale natuurversterking. De opgedane kennis willen we laten toepassen in alle windparken op de Noordzee.

Innovatie op de zeebodem in windparken

Met het project De Rijke Noordzee verbinden we twee van de grote uitdagingen van deze tijd: het zorgen voor duurzame energie en het versterken van de biodiversiteit onder water. Ons doel is een gezonde Noordzee, bron van duurzame energie, met een rijke natuur en vol leven.

De ondertekening van het convenant door de zeven samenwerkende partijen.

De partijen steunen dit project door het opzetten van natuurversterkingsprojecten, het installeren van kunstmatige riffen, het ter beschikking stellen van schepen of het uitvoeren dan wel mogelijk maken van wetenschappelijk onderzoek.

Meer weten over De Rijke Noordzee? Kijk op www.natuurenmilieu.nl/derijkenoordzee.

BELASTINGVRIJ SCHENKEN

Wist u dat uw gift volledig aftrekbaar is van de belasting als u Natuur & Milieu vijf jaar lang steunt met een vast bedrag? Veel mensen tellen het bedrag dat zij van de fiscus terugkrijgen op bij het bedrag dat ze toch al wilden geven. Een geweldige gebaar! En u kost het uiteindelijk niets extra. Kijk voor meer informatie op www.natuurenmilieu.nl/belastingvrij-schenken.

KORT NIEUWS

'FOODYBAG' TEGEN VOEDSELVERSPILLING

In de strijd tegen voedselverspilling lanceerde minister Schouten in januari op de Horecava het 'verspillingsvrij-logo' voor de horeca. Dat deed ze samen met Natuur & Milieu en de stichting Samen Tegen Voedselverspilling. Ook introduceerden we een nieuwe term: de foodybag. We hopen dat door onze gezamenlijke inspanningen de trend tegen voedselverspilling doorzet!

Uit onderzoek van Natuur & Milieu blijkt dat een doggybag steeds verder ingeburgerd raakt. Bijna de helft van de Nederlanders krijgt er weleens een aangeboden in een restaurant. Vijf jaar geleden was dit nog 27 procent. Ook zegt bijna 80 procent van de mensen weleens eten mee naar huis te nemen. Uit het onderzoek blijkt verder dat de meeste mensen graag willen kiezen uit verschillende portiegroottes in restaurants.

KIJKEN, KIJKEN EN DAN PAS KOPEN

Kapotte elektrische apparaten vormen een van de snelst groeiende afvalstromen ter wereld. Slechts een klein percentage van de apparaten wordt gerecycled. Om de milieu-impact hiervan te verlagen en de levensduur te verlengen, is een betere reparatie nodig. Vaak kunnen spullen na een kleine reparatie weer prima een tijd mee.

Ook bij het aanschaffen van nieuwe apparaten is het belangrijk om te kijken of ze te repareren zijn. Natuur & Milieu ontwikkelde in samenwerking met FixPart de Reparatiecheck, om makkelijker te kunnen kiezen voor een apparaat dat te repareren is. Deze Reparatiecheck vindt u op: www.natuurenmilieu.nl/elektrischeapparaten. Ons advies: kijken, kijken en dan pas kopen.

AUTO VAN DE STRAAT KOMT NAAR GELDERLAND

Minder auto's in de straten en meer schone voertuigen op de weg? Dat klonk provincie Gelderland goed in de oren! Daarom startten we in februari samen 'Auto van de Straat: editie Gelderland'. Na een succesvolle actie in Noord-Brabant, maken dit jaar drie Gelderse straten kennis met elektrisch autodelen. Dat biedt een duurzaam alternatief voor fossiele auto's en een oplossing voor de (tweede) auto's die vaak onnodig ruimte innemen in de straat. Gelderlanders kunnen zich met hun straat nu opgeven om kans te maken op een proef met elektrisch autodelen. Begin april selecteren we de drie winnaars. Woont u in Gelderland? Kijk op autovandestraat.nl voor de actievoorwaarden en schrijf u in!

WAT DOET... MARGA ROBESIN

Marga is al jarenlang onze deskundige kracht als het gaat om wetgeving. Ze begon 35 jaar geleden als juriste bij Natuur & Milieu op een tijdelijk project om de Wet milieubeheer te beïnvloeden. Lobby voor effectieve wetgeving is nog steeds een belangrijk deel van haar werk. Zo werkt ze nauw samen met andere natuur- en milieuorganisaties om ervoor te zorgen dat de komende Omgevingswet de kwaliteit van onze leefomgeving verbetert en niet verslechtert.

'Soms moet je wel geduld hebben,' zegt Marga. 'De Klimaatwet viel pas na jaren in vruchtbare politieke aarde.' Ze is blij dat Europese regels voor bijvoorbeeld lucht- en waterkwaliteit en natuur Nederland tot actie dwingen. Voor lobby in Brussel is meestal te weinig tijd. Marga: 'Gelukkig hebben we daarvoor onze Europese koepel, het European Environmental Bureau.' Procederen doet Natuur & Milieu selectief. Zoals over de vergunningen voor de nieuwste kolencentrales of om stukken over luchtvaartemissies openbaar te krijgen. 'Bij langdurige kwesties als de problemen in de landbouw is het soms moeilijk om niet cynisch te worden,' zegt Marga. 'Maar het enthousiasme van mijn collega's is daartegen een goed medicijn!'

BESTRIJDINGS- MIDDELEN MOETEN NOODOPLOSSING ZIJN

Bestrijdingsmiddelen worden in de landbouw vaak ingezet tegen schimmels, ongedierte en onkruid. Ze verontreinigen echter bodem, water en lucht, en kunnen slecht zijn voor de biodiversiteit.

Om de problemen aan te pakken, werkt Natuur & Milieu samen met onder meer Wageningen Universiteit en meer dan tien land- en tuinbouworganisaties om het effect van bestrijdingsmiddelen meetbaar te maken. Door te meten kan iedereen milieuvriendelijker telen. Telers kunnen ook op andere manieren hun gewassen gezond houden, bijvoorbeeld met weerbare planten, natuurlijke bestrijders of biologische middelen. Chemische bestrijdingsmiddelen zouden een laatste noodoplossing moeten zijn, maar worden nu vaak als eerste optie ingezet. En dat is schadelijk voor het milieu.

WIST U DAT...

Wist u dat de naam van de wilde bijensoort 'hommel' heel toepasselijk is voor het beestje? Het komt namelijk van het Nederduitse woord 'hummel', wat 'zoemerd' betekent. Een zeer passende naam dus voor deze pluizenbol die wel wat extra aandacht kan gebruiken. De helft van de 358 wilde bijensoorten is namelijk in gevaar. Benieuwd wat u kunt doen om de wilde bij te helpen? Kijk op www.nederlandzoemt.nl.

NATUUR & MILIEU AANJAGER VAN DE GROENE INDUSTRIE

De industrie kan voor een groot deel verduurzamen, als zo veel mogelijk industriële processen groene stroom gebruiken in plaats van olie, gas of kolen. Maar dan moet die groene energie wel beschikbaar zijn. Dit jaar brengt Natuur & Milieu belangrijke industriële bedrijven samen om zich uit te spreken over hun elektrificatie-ambities. Wij willen dat industriële bedrijven een ambitieuze belofte uitspreken om in 2030 een bepaalde hoeveelheid groene stroom af te nemen. Met die beloftes kunnen we de overheid motiveren om investeringen in windenergie op zee te stimuleren. En tegelijk krijgt de windenergiesector meer zekerheid over de toekomstige afname van groene energie. Een 'win-windsituatie' voor een duurzame toekomst!

'STAP VOOR STAP DICHTER BIJ EEN CIRCULAIR NEDERLAND'

Jelmer Vierstra
Programmaleider Circulaire
Economie

STORMMAGTIG

Door Marjolein Demmers
Directeur Natuur & Milieu

De eerste storm van 2020 raast over het land. Ondanks de waarschuwingen van het KNMI, help ik mijn dochter verhuizen. Op pad met een Greenwheels, de kast en de vloerbedekking steken uit de achterklep. Weer en wind laten ons dappere autootje schudden. We kunnen niet wachten: ze moet haar oude kamer uit. En dus trotseren we Ciara. Precies zo voelt het ook als ik bedenk voor welke opgave Natuur & Milieu staat. Ook in 2020 gaan we door, al zijn de omstandigheden turbulent.

Dit jaar moet Nederland veel cruciaal beleid en belangrijke wetgeving opstellen. Om het Klimaatakkoord uit te voeren zijn nieuwe wetten nodig, maar ook investeringen en financiële prikkels die de samenleving helpen verduurzamen. Komend jaar zet Natuur & Milieu zich daarom in voor een effectieve CO₂-heffing voor de industrie en een kilometerheffing.

We gaan niet wachten totdat de storm gaat liggen

Ook maken we ons hard voor een omslag naar kringlooplandbouw, zodat ook de stikstofcrisis wordt aangepakt. We willen naar een natuur- en diervriendelijke voedselproductie waar ondernemers hun boterham verdienen binnen de grenzen van onze natuur en maatschappij. Uiteraard blijven we ook inzetten op klimaatdoelen voor de luchtvaart en betere internationale treinverbindingen. Dit zijn allemaal ontwikkelingen die nodig zijn voor een duurzame toekomst, urgent voor de korte én lange termijn.

We zitten midden in een grote transitie, een stormachtige tijd. Maar we gaan niet wachten totdat de storm gaat liggen. Met onze campagnes dagen we mensen uit om duurzame stappen te zetten. We werken aan oplossingen samen met bedrijven die vooruit willen. En we lobbyen bij de overheid om de systeemverandering te realiseren die zo hard nodig is. We laten zien dat de koers naar een duurzame toekomst allang is ingezet. Zodat Nederland daadwerkelijk verduurzaamd is, als de storm gaat liggen.

Onze collega Jelmer Vierstra werkt inmiddels zes jaar bij Natuur & Milieu en is sinds 2016 programmaleider Circulaire Economie. In dit interview vertelt hij u graag meer over zijn inzet voor een samenleving waarin we grondstoffen optimaal benutten.

Wat doe je als programmaleider Circulaire Economie?

'Mijn doel is om onze samenleving te doordringen van het feit dat 45 procent van de klimaatverandering voortkomt uit de manier waarop we grondstoffen gebruiken. Dat moeten we veranderen. In ons programma gaat het soms over best controversiële onderwerpen, zoals plastics en biomassa. We brengen feiten in het maatschappelijk debat en proberen partijen met uiteenlopende belangen met de neuzen dezelfde kant op te krijgen. Bij Natuur & Milieu hebben we een concrete visie op hoe we met grondstoffen om moeten gaan, zodat we van de voordelen blijven profiteren en de nadelen van het gebruik zoveel mogelijk oplossen. Wij proberen overheid en bedrijfsleven de juiste kant op te sturen.'

Welke belangrijke stappen zet jij dit jaar?

'Dit jaar gaan we onder andere aan de slag met de Sociaal-Economische Raad om samen met vakbonden en werkgevers de overheid te adviseren hoe ze met biomassa om moeten gaan. Dit gaat over meer dan houtpellets voor kachels. Denk aan katoen voor kleding, hout voor de bouw en al ons eten. Voor elke soort biomassa zien wij een gepaste toepassing. Dit jaar mengen we ons ook in het debat op gemeentelijk niveau, zodat gemeentes goed onderbouwde keuzes maken rondom biomassa. In het Klimaatakkoord is immers afgesproken dat zij zoveel mogelijk zelf aan de slag gaan met een regionale energiestrategie, waarin ook biomassa aan bod komt.'

Betere recyclebaarheid van plastics vraagt van iedereen verandering: van bedrijfsleven en consument tot overheid

Plastic is ook een onderdeel van jouw programma. Waarom is dat belangrijk?

'Plastic veroorzaakt een aantal forse milieuproblemen en er is daarom veel discussie over. Maar het is ook nuttig, omdat het licht en sterk materiaal is. Het is handig in auto's, de medische sector en verpakkingen die de houdbaarheid van eten verbeteren. Er is veel onduidelijkheid over de juiste oplossing voor het plasticprobleem. Wij willen laten zien: hoe moet het dan wel?'

De plastic soep mag niet groter worden. We moeten voorkomen dat kunststoffen in ons milieu terecht komen via zwerfafval, bandenslijpsel of kledingvezels. Daarnaast is er de uitdaging om

de afvalberg beter recyclebaar te maken met minder verschillende soorten materiaal. We werken nu aan een actieplan voor bioplastics, omdat plastics van plantaardig materiaal lang niet altijd milieuvriendelijk zijn. Betere recyclebaarheid van plastics vraagt van iedereen verandering: van bedrijfsleven en consument tot overheid.'

Binnenkort verwachten we een belangrijk besluit rondom plastic, toch?

'Klopt! In april verwachten we een besluit over statiegeld op kleine plastic flesjes. Natuur & Milieu lobbyt al dertig jaar voor deze regeling. Helaas vinden veel supermarkten en producenten het maar een gedoe. Het laat zien hoe het milieu en commerciële belangen soms botsen. Na jaren lobbyen heeft het debat in 2017 een duw in de rug gekregen dankzij de Plastic Soup Surfer. Toen besloot de overheid: in 2021 moet het aantal kleine plastic flesjes in zwerfafval met 70-90 procent zijn gereduceerd, anders komt er statiegeld op kleine flesjes. Uit de metingen blijkt nu dat dit niet lukt. Wij verwachten daarom dat statiegeld binnenkort wordt ingevoerd.'

Is hiermee een belangrijke strijd gestreden?

'Natuurlijk zijn we voor statiegeld op kleine flesjes, maar daarmee zijn we er nog lang niet. Plastic flesjes vormen één element in het bredere probleem van onze omgang met plastic. De volgende stap is andere plasticvervuiling aanpakken, zoals snoepwikkels, bandenslijpsels en kledingvezels. Blikjes zitten ook nog niet in de statiegeldregeling, terwijl die nauwelijks vergaan en veel in zwerfafval voorkomen. Mijn doel is om binnen een jaar ook statiegeld op blikjes te realiseren. Daarna gaan we verder met de strijd voor goede oplossingen voor ander (plastic) zwerfafval.'

Heb je nog tips voor mensen die slimmer willen omgaan met grondstoffen?

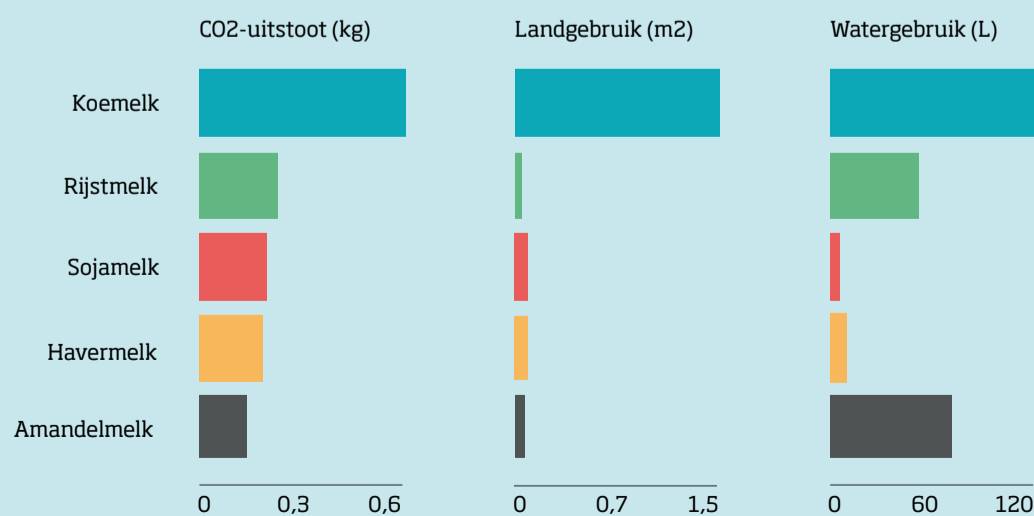
'Denk allereerst goed na of je iets echt nodig hebt, voordat je het koopt. En als je iets echt nodig hebt, is lenen, huren of delen dan ook mogelijk? Gebruik daarnaast zoveel mogelijk herbruikbare verpakkingen en producten en zo min mogelijk wegwerp. Blijf vooral wél je afval scheiden. Mensen twijfelen weleens aan het nut daarvan, maar afval scheiden is echt zinvol! Het is wel heel belangrijk om dat zorgvuldig te doen. Vervuiling door slecht gescheiden afval maakt recycling een stuk moeizamer. Tot slot nog een duurzame cadeautip: tijd en aandacht zijn vaak waardevoller dan spullen. Geef iemand een leuke ervaring in plaats van iets materiëls. Door minder spullen te kopen, verklein je jouw klimaatimpact aanzienlijk.'

Heeft u ons in 2019 gesteund met een gift om het recyclen van verpakkingen te verbeteren? Dan willen we u daar hartelijk voor bedanken!

VOOR WELKE MELK KIEST U?

Het assortiment aan plantaardige alternatieven voor melk wordt steeds uitgebreider. Wat is daarin een duurzame keuze?

De productie van dierlijke zuivel is belastend voor het milieu. Voor veehouderij is veel land en water nodig en de teelt van gewassen voor veevoer en het transport zorgt voor uitstoot van broeikasgassen. Zoals in de grafiek te zien is, zijn plantaardige melkvervangers beter voor het milieu dan koemelk. Ze stoten namelijk minder broeikasgassen uit en gebruiken minder land en (drink)water. Hierin is het hele productieproces meegenomen: de teelt, het transport en de bewerking. Door vaker voor plantaardige 'melk' te kiezen, zorgt u voor een lagere milieupact!

De milieupact van een glas melk (200 ml), bron: Poore & Nemecek (2018). Science

DE TOEKOMST VAN WARMTENETTEN IN NEDERLAND

In 2050 worden alle woningen in Nederland zonder aardgas verwarmd. Veel woningen krijgen daarom een aansluiting op een warmtenet. Warmtenetten zijn buizen die warm water vanaf een centrale warmtebron naar huizen vervoeren.

Een cv-ketel wordt doordat we overgaan op duurzame warmte overbodig. Natuur & Milieu vindt het belangrijk dat we afscheid nemen van aardgas en ziet warmtenetten als een goed alternatief. Helaas zijn de duurzaamheid en de kosten nog niet goed geregeld.

Warmtewet

Door de nieuwe Warmtewet die minister Wiebes voorbereidt kan dit gelukkig snel gaan veranderen. Natuur & Milieu zet zich hard in voor de inhoud van deze wet. Wij vragen om een strenge CO2-norm voor warmtenetten en verplichte verduurzamingsplannen voor ieder warmtenet.

Warmtenetten gaan lang mee en tijdens die levensduur moeten we nieuwe duurzame

bronnen kunnen aansluiten. Juist die bronnen bepalen de duurzaamheid van een warmtenet. Ook vinden we dat de wet helder moet zijn over bijvoorbeeld het verdwijnen van fossiele bronnen. Wij hielpen de minister al in 2019 met een warmtewijzer die beschrijft welke warmtebronnen duurzaam zijn. Grote warmtebedrijven steunen onze warmtewijzer, waardoor duidelijk is dat onze verduurzamingswensen haalbaar zijn.

Inzicht in duurzaamheid warmte

Ook vinden we dat de warmtebedrijven hun klanten inzicht moeten geven in de duurzaamheid van hun warmte. Een klant moet de herkomst en duurzaamheid van zijn eigen warmte kunnen zien. Voor elektriciteit is dat heel gewoon, voor warmte is dit ook

mogelijk. De minister kan via de wet bedrijven verplichten om een warmte-etiket te maken. Daarnaast vragen wij, net als consumentenorganisaties, om scherpe regels voor warmtetarieven zodat huishoudens niet te veel betalen voor hun warmte.

Wij hielpen de minister in 2019 met een warmtewijzer die beschrijft welke warmtebronnen duurzaam zijn

In 2020 wordt het ontwerp van de nieuwe Warmtewet gepubliceerd. Dan kunnen we zien of minister Wiebes veel van onze punten heeft overgenomen. Als we niet tevreden zijn, dragen we de resterende punten aan voor het debat tussen de minister en Tweede Kamer. Zo werken wij ook dit jaar hard aan duurzame warmte!

GROENE DOENER

OP VAKANTIE IN EEN ELEKTRISCHE CAMPER

Eric en Minie rijden sinds 2014 elektrisch, toen ze deelnamen aan project A15 van Natuur & Milieu. Hoewel ze met de elektrische auto vele kilometers hebben gereden, huurden ze voor de vakanties een dieselcamper. Tot ze in 2018 een artikel lasen over een elektrisch bestelbusje dat was omgebouwd tot camper. Dat kan weleens de oplossing zijn, bedachten ze.

'We wilden graag één auto, zowel voor de dagelijkse bezigheden als een camper voor vakanties. We gingen bij een aantal camperbouwers kijken en kampeerden op proef met een huurauto. Dat beviel prima en we hebben een elektrische bus besteld en laten ombouwen. Er zijn onder andere een hefdek, aanrecht met kookstel en bedbank in aangebracht. We hebben ook een trekhaak, zodat we onze fietsen kunnen meenemen.

We laden thuis de auto op met zonnepanelen. Zo rijden we op onze eigen groene stroom!

Het fijne van zo'n elektrische camper is dat je hem op campings aan de stekker kunt opladen. Onderweg naar de vakantiebestemmingen hebben we een aantal keren snelgeladen om verder te kunnen. Kijk wel goed van tevoren waar snelladers staan. Dat voorkomt verrassingen!

Over een paar maanden gaan we met de camper naar Schotland. We hebben een overtocht met de ferry naar Newcastle geboekt en vandaar trekken we naar het Noorden. Het lijkt erop dat er voldoende snelladers zijn om Schotland goed te kunnen bereizen, maar een beetje avontuurlijk is het wel!

Bent u ook groene doener?

Geef u ook om het milieu, en spant u zich in om de wereld een stukje groener te maken? Wij zijn benieuwd naar uw verhaal. Neem contact op via donateurs@natuurenmilieu.nl en inspireer anderen!

EEN OPLOSSING VOOR HET MESTOVERSCHOT

Nederland heeft te maken met een geurig probleem: we hebben te veel mest. Ons land produceert gemiddeld zo'n 76,2 miljoen ton per jaar. De oplossing ligt bij de bron van het probleem: onze landbouw.

Nederland produceert veel meer mest dan we verantwoord kunnen uitrijden op onze landbouwgrond. Het gevolg? Boeren moeten betalen om hun mest af te voeren, er is complexe wet- en regelgeving en er vindt zelfs mestfraude plaats. Ook draagt het overschot bij aan ons stikstofprobleem en aan de slechte waterkwaliteit in Nederland.

Nieuw mestbeleid

Eind 2020 publiceert minister Schouten het nieuwe mestbeleid. Dit biedt ons de perfecte gelegenheid om te sturen op duurzame landbouw. De huidige stikstofproblematiek onderstreept de urgentie des te meer. Wij werken er daarom hard aan om via het mestbeleid de politieke neuzen de juiste kant op te krijgen: richting kringlooplandbouw.

Wat willen we dit jaar bereiken?

We willen dat er een integraal landbouwbeleid komt en dat mest daarvan onderdeel is. 'De mestmarkt in evenwicht' is een belangrijk uitgangspunt: in kringlooplandbouw produceren we immers niet méér mest dan we kunnen gebruiken. Zo krijgen de Nederlandse bodem, wateren en biodiversiteit de kans om te herstellen. Hier komen uiteraard nog meer veranderingen bij kijken. Wilt u hier meer over weten? Kijk dan op www.natuurenmilieu.nl/landbouw.

NATUUR & MILIEU

Contact over donateurszaken?

Natuur & Milieu
T.a.v. donateursservice
Postbus 1578, 3500 BN Utrecht

030-233 1328
donateurs@natuurenmilieu.nl
www.natuurenmilieu.nl

[@natuurenmilieu](https://twitter.com/natuurenmilieu)
facebook.com/natuurenmilieu
[linkedin.com/natuurenmilieu](https://linkedin.com/company/natuurenmilieu)
[@natuurenmilieu](https://www.instagram.com/natuurenmilieu)

ISSN 2211-355X

Deze uitgave is duurzaam geproduceerd op Nautilus Superwhite, 100% gerecycled FSC®-papier.

